

บทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์* LEGAL PRESUMPTION OF INNOCENT

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว)^{1*}, สังเวียน เทพผา¹, ปุญญาตา จงละเอียด², จรรย์ ศรีสุข², ธัชชนันท์ อิศรเดช³
Phrakhu Suriya Suriyo (Kongkawai)^{1*}, Sungwiae Theppha¹, Punyada Chongla-iad², Jaran Sresuk², Thatchanan Issaradet³

¹คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปทุมธานี ประเทศไทย

¹Faculty of Laws, Pathumthani University, Pathum Thani, Thailand

²หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

²Bachelor of Laws Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus,
Nakhon Si Thammarat, Thailand

³คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

³Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Sri Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ 2) ศึกษาปัญหาทางกฎหมายของบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ 3) ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ของต่างประเทศกับประเทศไทย และ 4) นำเสนอการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ที่เหมาะสมกับประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้พิพากษา 2) พนักงานอัยการ 3) พนักงานสอบสวน 4) ทนายความ และ 5) นักวิชาการ จำนวนทั้งหมด 10 คน โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการศึกษาพบว่า 1. ปัญหาทางกฎหมายของบทสันนิษฐาน ประกอบด้วย 1.1) มาตรการการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ 1.2) การพิสูจน์หลักฐานพยานการไต่สวน และ 1.3) การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย 2. หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับบทสันนิษฐาน ได้แก่ 2.1) มาตรการทางกฎหมายอาญา 2.2) การดำเนินคดีอาญา 2.3) การฟ้องคดีอาญา 2.4) หลักนิติธรรม 2.5) สิทธิมนุษยชน 2.6) สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาผู้ต้องหา 2.7) บทสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญา และ 2.8) หลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ 3. วิเคราะห์เปรียบเทียบบทสันนิษฐานของต่างประเทศกับประเทศไทย คือ 3.1) กฎหมายจารีตประเพณี ได้แก่ สหราชอาณาจักร (อังกฤษ) และสหรัฐอเมริกา และ 3.2) กฎหมายลายลักษณ์อักษร ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และประเทศไทย และ 4. การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับบทสันนิษฐานที่เหมาะสมกับประเทศไทย ได้แก่ 4.1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ด้วยบทบัญญัติสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในหมวด 3 สิทธิ และเสรีภาพ 4.2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) ว่า “การสอบสวนเบื้องต้น” และ “การสอบสวนเพื่อดำเนินคดี” และ 4.3) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 หมวด 5 สิทธิหน้าที่ ประโยชน์และกิจการอื่น ๆ ผู้ต้องขัง

คำสำคัญ: การสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์, กระบวนการยุติธรรม, กระบวนการทางอาญา

Abstract

The objectives of this research article were: 1) Study the principles and theories concerning the legal presumption of innocent, 2) Study the legal problems of the legal presumption of innocent, 3) Comparative analysis and research on the legal provisions of legal presumption of innocent in foreign countries and Thailand, and 4) Propose amendments to the legal provisions of the legal presumption of innocent applicable to Thailand. This research was a qualitative research use interviews and group discussions by choose specific examples that divided into 5 groups such as 1) judge, 2) attorney, 3) police, 4) lawyer, and 5) Scholar from all 10 persons by using content analysis and summarizing as an overview. The study was found that: 1. Legal problems of the presumption of innocent consisting: 1.1) Measures to protect rights and liberties, 1.2) Evidence for witnesses in the investigation, and 1.3) Treatment of suspects or defendants, 2. Principles and theories concerning the presumption of innocent including: 2.1) Criminal law measures, 2.2) Criminal prosecution system, 2.3) Criminal prosecution system, 2.4) Rule of law, 2.5) Human rights, 2.6) Rights in the criminal justice process of the accused, 2.7) Presumption of criminal liability, and 2.8) Presumption of innocent, 3. Analyze and compare the legal presumption of innocent between foreign countries and Thailand including: 3.1) customary law such as the United Kingdom (England) and the United States of America and 3.2) written law such as the Republic of France, Japan and Thailand, and 4. The amendment of the law on the presumption of innocent suitable for Thailand including: 4.1) The Constitution of the Kingdom of Thailand, Buddhist Era 2560 to guarantee basic rights and to protect the rights and liberties of the people in accessing the justice process of the people, 4.2) Code of Criminal Procedure, Section 2 (11) that "preliminary investigation" and "inquiry for prosecution" stipulating the preliminary investigation and prosecution investigation. including the collection of evidence, and 4.3) the Corrections Act Buddhist Era 2560, Chapter 5, relating to rights, duties, benefits and other matters relating to inmates.

Keywords: Presumption of Innocent, Judicial Process, Criminal Process

บทนำ

เมื่อโครงสร้างทางสังคมและระบบทางสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากปัจจัยทั้งเกิดจากภายนอกหรือภายในสังคม อันได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (วรวรรณ อิมจันทิก, 2565) ซึ่งการปรับเปลี่ยนในโครงสร้างทางสังคมและระบบทางสังคมมีผลกระทบต่อกฎหมายและการดำเนินกิจกรรมทางกฎหมายในสังคม ทั้งนี้ปัญหาใหญ่ของผู้ร่างกฎหมายคือ การทำให้กฎหมายมีความทันสมัยอยู่เสมออย่างต่อเนื่อง และการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ที่อยู่ภายใต้การบังคับใช้ของกฎหมาย (ธรรมนิത്യ สุมัตกุล, 2546) ดังนั้น กฎหมายจึงเป็นแค่ “เครื่องมือ” แก้ไขจัดการปัญหาของสังคมโดยใช้ตัวบทกฎหมายในการแก้ไข้ปัญหา และข้อตกลงร่วมกันในสังคม (ธานี ชัยวัฒน์ และคณะ, 2561) ซึ่งระบบกฎหมายไทยในปัจจุบันใช้ตัวบทกฎหมายเป็นหลักในการวินิจฉัยคดี โดยใช้วิธีการสืบพยานในระบบกล่าวหาซึ่งเป็นระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) ในวิธีการวินิจฉัยคดีของศาลใช้ แต่ “สภาพบังคับ” ทำให้ยังคงเป็นปัญหาของระบบกฎหมายไทย (วรวรรณ อิมจันทิก, 2565) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติ พุทธศักราช 2560 หมวด 4 โดยบัญญัติถึงหน้าที่ของปวงชน

ชาวไทย มาตรา 50 (3) ให้บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดโดยรัฐมีหน้าที่ต้องดูแล ให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด และมาตรา 77 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “รัฐพึงดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติ ตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง” (พีระศักดิ์ พอจิต, 2562) ดังเช่นในคดีอาญามีกระบวนการและขั้นตอนดำเนินคดีใช้บทสันนิษฐานอันเป็นหลักการว่า “ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิด” ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาการใช้บทสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยตามรัฐธรรมนูญหลายฉบับที่มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เหมาะสมกับสังคมไทย จากประเด็นปัญหาเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานความผิดทางอาญาว่าขัดต่อการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา กล่าวคือ การบัญญัติข้อสันนิษฐานในลักษณะเช่นนี้ขัดต่อรัฐธรรมนูญที่สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ และยังขัดต่อหลัก “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย เนื่องจากการกระทำตามข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขแห่งการสันนิษฐานนั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด และเป็นการละเมิดเอกสิทธิ์ของจำเลยในอันที่จะไม่เปิดความปรักปรำตนเอง เพราะการกำหนดข้อสันนิษฐานเช่นนี้ทำให้จำเลยต้องอ้างตนเองเป็นพยานเพื่อนำสืบให้พ้นจากข้อสันนิษฐาน และการสันนิษฐานอยู่ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะนำสืบข้อเท็จจริงได้ (อุดม รัฐอมฤต, 2560)

จากตัวบทกฎหมายดังกล่าวทำให้เห็นว่า ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาเรื่องประชากรในเรือนจำซึ่งติดเป็นอันดับ 6 ของโลก ส่วนด้านความหนาแน่นของเรือนจำติดเป็นอันดับ 4 ของโลก (ปกป้อง ศรีสนิท, 2565) จากรายงานของกรมราชทัณฑ์สรุปข้อมูลผู้ต้องขัง ณ วันที่ 17 เมษายน พุทธศักราช 2563 จำนวนผู้ต้องขังทั้งหมดในประเทศไทย 377,422 ราย แบ่งเป็นเพศชาย 329,346 ราย และเพศหญิง 48,076 ราย ซึ่งเป็นนักโทษเด็ดขาด 310,673 ราย ผู้ต้องขังระหว่างอุทธรณ์-ฎีกา 31,240 ราย และอื่น ๆ (ผู้ต้องกักกันหรือกักขัง) ผู้ต้องขังระหว่างไต่สวน สอบสวน 35,509 ราย (Department of Corrections, 2023) ต่อมาพุทธศักราช 2565 พบว่า ประเทศไทยมีผู้ต้องขังกว่า 260,000 คน เป็นผู้ต้องขัง “ระหว่าง” (คดียังไม่ถึงที่สุด) กว่า 54,000 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2565) และประเทศไทยมีผู้ต้องขังระหว่างทั้งสิ้น 50,520 คน จากจำนวน 17 ล้านแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือนับเป็นจำนวน “อาชญากร” จำนวน 12 ล้านคน ทั้งที่ร้อยละ 80 อัยการสั่งไม่ฟ้อง ศาลยกฟ้อง รอลงอาญา หรือเพียงลงโทษปรับเท่านั้น ซึ่งหมายความว่า ถ้าลดจำนวนคนกว่า 50,000 คน ซึ่งส่วนใหญ่ไม่จำเป็นต้องอยู่ในเรือนจำได้ ย่อมส่งผลดีต่อตัวผู้ต้องหาและระบบเรือนจำที่ไม่ต้องรับภาระหนักอึ้งที่เป็นอยู่ที่อาจถูกกล่าวหาว่าเป็น “อาชญากร” ซึ่งได้รับการบันทึกชื่อในทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทยซึ่งหมายถึงรวมทั้งผู้ที่คดียังไม่สิ้นสุด รอลงอาญา ต้องโทษปรับ ด้วยเหตุนี้ ส่งผลให้ประเทศไทยมีปัญหาด้านความยุติธรรมทางอาญามาโดยตลอด และส่งผลกระทบต่อเป็นวงกว้างมากขึ้น สาเหตุหลักเนื่องจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญายืดหลัก “สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ (Presumption of Innocence)” (ปกป้อง ศรีสนิท, 2565) จะเห็นได้ว่า การใช้บทสันนิษฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในระบบยุติธรรมอาญาในประเทศไทยส่งผลกระทบต่อบุคคลอาจถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งตามหลักสิทธิมนุษยชนอันเป็นหลักการพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการคุ้มครองสิทธิ อันได้แก่ 1) สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม 2) สิทธิกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน 3) สิทธิของผู้เสียหาย 4) สิทธิของผู้ถูกจับ ผู้ต้องหา จำเลย 5) สิทธิในมาตรการบังคับในคดีอาญา 6) สิทธิจับ คั่น ควบคุม ขัง 7) สิทธิการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ และ 8) สิทธิในการคุ้มครองเด็ก รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิ ของผู้ต้องหาตามหลักนิติธรรม อาทิ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือทางคดี และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยชอบธรรม เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาที่รัฐจะต้องให้การรับรองแก่บุคคลทุกคนที่จะไม่ถูกลงโทษทางอาญาจนกว่าจะมีพยานหลักฐานมาพิสูจน์หักล้างได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริง (อภิวัฒน์ สุตสา, 2559)

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรค 2 ที่รับรองหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ว่าเป็นหนึ่งในสิทธิของประชาชนชาวไทยได้บัญญัติว่า “ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” โดยเหตุที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ เนื่องจากในการพิจารณาคดีอาญา ศาลที่เป็นอิสระ (Independence) และเที่ยงธรรม (Impartiality) จะเป็นผู้ตัดสินว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ ในศาลจะมีคู่ความสองข้าง ระหว่างโจทก์ ซึ่งหมายถึงอัยการและตำรวจซึ่งเป็นตัวแทนรัฐที่ดำเนินคดีเพื่อรักษาความสงบของบ้านเมือง และจำเลยซึ่งเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อฝ่ายรัฐมีอำนาจบังคับประชาชนกระบวนสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตระหนักเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการดูแลคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับกุมผู้ต้องหาและผู้ต้องขังในระหว่างดำเนินคดี โดยเฉพาะหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง (Office of the Council of State, 2023) ควรต้องพิจารณาปัญหาที่เกิดในการกักขังควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม ต้องปฏิบัติด้วยวิธีชอบธรรมตามกฎหมาย (Due Process) จำเป็นต้องบริหารจัดการให้สมดุลกัน (Butr-indr, B., 2013) ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ โดยนำหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ รวมทั้งสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอื่น ๆ เพื่อสร้างความเป็นธรรมพื้นฐานในการต่อสู้คดีกับรัฐโดยเป็นกลางและยุติธรรม รวมทั้งวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการทางอาญา ตลอดจนเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ที่เหมาะสมกับประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์
2. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายของบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ของต่างประเทศกับประเทศไทย
4. เพื่อนำเสนอการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ที่เหมาะสมกับประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย คือ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
2. ด้านประชากร (Population)
 - 2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้พิพากษา 2) พนักงานอัยการ 3) พนักงานสอบสวน 4) ทนายความ และ 5) นักวิชาการ จำนวนทั้งหมด 10 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับกฎหมายอาญา กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ มาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี
 - 2.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประมวลกฎหมายอาญา ระบบการดำเนินคดีอาญา ระบบการฟ้องคดีอาญา หลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชน สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้ต้องหา บทสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญา หลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

3. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรการกฎหมายเกี่ยวกับความผิดอาญา จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.76 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 4 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ศึกษาปัญหาทางกฎหมายของบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ 3) ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ของต่างประเทศกับประเทศไทย และ 4) ข้อเสนอแนะ

4. ด้านการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมด้วยตนเอง แบ่งวิธีการออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (วิเคราะห์เอกสาร) ระยะที่ 2 ศึกษาปัญหาทางกฎหมายของบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (สัมภาษณ์เชิงลึก) และระยะที่ 3 แนวการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ที่เหมาะสมกับประเทศไทย ใช้การสนทนากลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group) โดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ๆ ด้าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และการนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ที่เหมาะสมกับประเทศไทย

5. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ Content Analysis และสรุปผลโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

1. การศึกษาหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

1.1 มาตรการทางกฎหมายอาญา โดยมีการกำหนดความผิดทางอาญา ซึ่งมีโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) กฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) และ 2) กฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law)

1.2 ระบบการดำเนินคดีอาญา มี 2 ระบบ คือ การดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหา (Accusatorial System/Le Systems Accusatorial) การดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวน (Inquisitorial System/Le Systems Inquisitorial) และการดำเนินคดีอาญาระบบผสม (The Mixed System)

1.3 ระบบการฟ้องคดีอาญา เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อจัดการกับผู้กระทำผิดกฎหมายทางอาญา โดยการนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้พิจารณาพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดต่อไปในที่สุด ซึ่งมีอยู่ 3 ระบบ คือ ระบบการฟ้องคดีโดยประชาชน (Popular Prosecution) ระบบการฟ้องคดีโดยเอกชน (Private Prosecution) และระบบการฟ้องคดีโดยรัฐ (State Prosecution) เพื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรมต่อผู้ต้องหา

1.4 หลักนิติธรรม เป็นหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง (Principle of Legality of Administrative Action) ประกอบด้วย 7 หลักการที่อธิบายถึงหลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักความชอบธรรมด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครองความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา หลักไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย และหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ รวมทั้ง สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือทางคดี และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยชอบธรรม

1.5 สิทธิมนุษยชน เป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการคุ้มครองสิทธิ อันได้แก่ 1) สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม 2) สิทธิกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน 3) สิทธิของผู้เสียหาย 4) สิทธิของผู้ถูกจับ ผู้ต้องหา จำเลย 5) สิทธิในมาตรการบังคับในคดีอาญา 6) สิทธิจับ คั่น ควบคุม ชัง 7) สิทธิการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ และ 8) สิทธิในการคุ้มครองเด็ก ทั้งนี้สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นมูลฐานในเรื่องศักดิ์ศรีคุณค่าและความเท่าเทียมกันของมนุษย์

1.6 สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้ต้องหา เป็นสิทธิที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสองว่าด้วย "การสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด" สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานในคดีอาญาว่าเป็นผู้บริสุทธิ์นี้ เป็นการรับรองหลักการพื้นฐานของกฎหมายอาญา มีเจตนารมณ์เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล

1.7 บทสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญา บทสันนิษฐานเป็นผลซึ่งกฎหมาย หรือศาลรับรู้ไว้เป็นเบื้องต้นว่าความจริงเป็นอยู่เช่นไร เป็นหลักการรับฟังข้อเท็จจริง ซึ่งจะนำมาใช้ได้ต่อเมื่อมีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงบางอย่างให้ปรากฏแล้ว การพิจารณาคดีอาญาให้สามารถสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล โดยให้ความสำคัญกับหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีหลักฐานพิสูจน์การกระทำผิดอย่างชัดเจน

1.8 หลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นการกำหนดข้อสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิด และการสิ้นไปของข้อสันนิษฐานทางกฎหมายว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จะเกิดขึ้น เมื่อมีการพิสูจน์หลักฐานและการค้นหาความจริงและการใช้หลักฐานให้เป็นไปอย่างเท่าเทียม

2. การศึกษาปัญหาทางกฎหมายของบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

2.1 ด้านมาตรการการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จึงย่อมเป็นกลไกหนึ่งในการจำกัดอำนาจรัฐมิให้ล่วงโทษทางอาญาแก่ปัจเจกบุคคลที่ใช้เสรีภาพได้ตามอำเภอใจและปราศจากข้อจำกัด โดยปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินกระบวนการทางอาญาต่าง ๆ รวมถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยตั้งเช่นปฏิบัติต่อผู้บริสุทธิ์ให้มากที่สุด โดยขอบเขตในเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่ถูกพาดพิงถึงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐว่าได้กระทำความผิดแล้ว โดยปราศจากการพิสูจน์หรือดำเนินกระบวนการตามกฎหมาย จะเห็นได้ว่า ผลของการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรค 2 ดังนั้น ควรกำหนดบทบัญญัติให้หลักประกันสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนและให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน นอกเหนือจากสิทธิที่พึงได้รับในขั้นตอนการสอบสวน และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ได้กล่าวถึงสิทธิที่จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ดังนั้น ควรกำหนดหลักเกณฑ์ขั้นตอนการชั่งน้ำหนักชัดเจน มีการคัดแยกพยานหลักฐาน กำหนดประเภทค่าน้ำหนักพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือ และการปรับซึ่งไม่ใช่ใช้เฉพาะศาล แต่ต้องนำไปใช้กับชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการด้วย จะต้องรวบรวมมาพิจารณาด้วยกัน ดังคำสัมภาษณ์ของนาย ญ ได้กล่าวว่า “ปัญหาในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลยในคดีอาญา พบว่า กระบวนการสอบสวนคดีเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหามากที่สุด จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม”

2.1 ด้านการพิสูจน์หลักฐานพยานการไต่สวน การปฏิบัติของศาลไทยในปัจจุบันย้อนแย้งกับหลักปฏิบัติในทางสากล ศาลไทยเลือกใช้ระบบการค้นหาความจริงได้ส่งผลให้การให้อำนาจศาลมีบทบาทเชิงรุกในการค้นหาความจริงถูกเพิกเฉย ไม่ถูกนำมาใช้ และขาดการตรวจสอบ ถ่วงดุล ดุลยพินิจของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนพยานบุคคล จะเห็นได้ว่า ผลของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 229 ที่กำหนดให้ศาลเป็นผู้สืบพยาน มาตรา 228 ที่กำหนดให้ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติมได้ แม้อุทธรณ์จะไม่ได้ร้องขอ และมาตรา 178 ที่ให้อำนาจศาล มีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมา เพื่อประกอบการวินิจฉัยได้ ดังนั้น ควรปรับปรุงระบบการไต่สวนและการพิสูจน์หลักฐานในกระบวนการทางอาญา ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและอย่างเท่าเทียม ซึ่งศาลควรมีบทบาทในการค้นหาความจริงและการใช้อำนาจตามหลักประกันความเป็นธรรมในทาง

ปฏิบัติ และควรปรับปรุงการสอบสวนและการประกอบกรวินิจฉัยคดีอาญาให้มีความเป็นธรรมและเท่าเทียม ดังคำสัมภาษณ์ของนาย ข ได้กล่าวว่า “การค้นหาความจริงเพื่อพิสูจน์ว่าบุคคลผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมายหรือไม่ จึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญที่มีความเหมาะสม แต่องค์กรที่รับผิดชอบหรือเจ้าหน้าที่ขององค์กรนั้น ๆ ควรมีบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนโดยปราศจากอคติหรือความรู้สึคนึกคิดส่วนตัว เพื่อจะได้พยานหลักฐานและข้อเท็จจริงอย่างแท้จริง และการถ่วงดุลการใช้อำนาจหรือการนำเสนอข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่และองค์กรที่เกี่ยวข้อง”

2.3 ด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการทางอาญา ซึ่งอำนาจสอบสวนมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมในระบบ “การดำเนินคดีโดยรัฐ” ซึ่งจะต้องเริ่มต้นจากการสอบสวน อำนาจสอบสวนมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จะเห็นได้ว่า ผลของตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 229 กำหนดให้ศาลเป็นผู้สืบพยาน มาตรา 228 กำหนดให้ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติมได้ แม้คู่ความจะไม่ได้ร้องขอ และมาตรา 178 ที่ให้อำนาจศาล มีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมา เพื่อประกอบการวินิจฉัยได้ ดังนั้น ควรเป็นไปตามหลักการที่เป็นธรรมและมีการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกกล่าวหา อำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ต้องเป็นไปตามหลักประกันความเป็นธรรมและความเท่าเทียม การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้เข้าใจและปฏิบัติตามหลักการสิทธิดังกล่าว “ผู้ต้องหา” หรือ “จำเลย” ดังคำสัมภาษณ์ของนาย ข ได้กล่าวว่า “การให้หลักประกันเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยาน เช่น สิทธิของผู้เสียหายในการที่จะได้รับการแก้ไขเยียวยาทั้งทาง กายและทางจิตใจ สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะได้รับการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของตนในเบื้องต้น ซึ่งผู้ต้องหาไม่มีสิทธิที่จะแก้ ข้อกล่าวหาเสนอข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเพื่อพิสูจน์ ความจริงต่อศาล มีสิทธิอุทธรณ์ ฎีกาและขอภัยโทษ”

3. การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ของต่างประเทศกับประเทศไทย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบข้อสันนิษฐานกฎหมายอาญาของต่างประเทศและประเทศไทย

ประเทศ	บทสันนิษฐาน	รูปแบบการดำเนินคดีอาญา
สหราชอาณาจักร	- การใช้หลักความได้สัดส่วนในการพิจารณาความชอบของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญาของสหราชอาณาจักร เป็นประเทศหนึ่งที่มีการวางหลักเกณฑ์เพื่อพิจารณาความชอบด้วยหลัก Presumption of Innocence	- หลักการทางกฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญาสมัยใหม่ เช่น ประชาชนทุกคนมีความเสมอภาคและจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย และการดำเนินทางอาญา เช่น การจับ ชัง ที่กระทำต่อผู้ใดจะต้องได้รับการพิจารณาตัดสิน โดยใช้อำนาจตุลาการในการตัดสินคดีจากประชาชนหรือคณะลูกขุน
สาธารณรัฐฝรั่งเศส	- การสันนิษฐานก่อนเพื่อที่จะต่อสู้ห้กล่าวได้ว่าตนไม่ได้มีส่วนรู้เห็นถึงความเสียหายนั้น และคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีหนึ่ง ได้ตัดสินและยืนยันว่า บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดไม่ขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ/สิทธิมนุษยชน/พลเมือง	- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 304 บัญญัติเพิ่มเติมคือ กำหนดให้ผู้พิพากษาเป็นผู้ไต่สวน และจะต้องรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งที่พิสูจน์ความผิดและพิสูจน์ความบริสุทธิ์และแจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่จะไม่ให้การใด ๆ

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบข้อสันนิษฐานกฎหมายอาญาของต่างประเทศและประเทศไทย (ต่อ)

ประเทศ	บทสันนิษฐาน	รูปแบบการดำเนินคดีอาญา
สหรัฐอเมริกา	<ul style="list-style-type: none"> - การสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญาเป็นระดับมลรัฐ - การสันนิษฐานนั้นจะต้องให้ผู้ถูกกล่าวหาหน้าพยานหลักฐานเข้า สืบหากล้างได้ว่าแม้จะมีข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขแห่งการสันนิษฐานตามที่กฎหมายกำหนดไว้จริง ตนก็มิได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดอาญา หรือสามารถสืบหากล้างได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการกำหนดโทษ จะแยกออกจากขั้นตอนของการพิจารณาคดี กล่าวคือ เมื่อมีการสืบพยานและคณะลูกขุนมีคำตัดสินว่าจำเลยมีความผิดแล้ว จึงเข้าสู่กระบวนการกำหนดโทษ ซึ่งมักจะมีได้ กระทำในวันเดียวกันกับวันพิจารณาคดี - การวางแผนทางการใช้ดุลพินิจในการลงโทษ และกำหนดให้คำพิพากษาต้องระบุกำหนดโทษที่จะลงให้ชัดเจน
ญี่ปุ่น	<ul style="list-style-type: none"> - การนำกฎบัตรแห่งสิทธิของญี่ปุ่นมาใช้ เช่น บุคคลจะไม่สูญเสียชีวิตหรือเสรีภาพหรือถูกลงโทษทางอาญาใดๆ เว้นแต่จะเป็นไปตามบทบัญญัติ (มาตรา 31) บุคคลมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีโดยศาลยุติธรรม (มาตรา 32) บุคคลจะไม่ถูกจับโดยปราศจากหมายจับ และหมายจับจะต้องระบุความผิดซึ่งบุคคลนั้นถูกกล่าวหา เว้นแต่บุคคลนั้นจะถูกจับในขณะที่กระทำความผิด (มาตรา 33) และบุคคลมีสิทธิที่จะอยู่อย่างปลอดภัยในเคหสถาน เอกสาร และสิ่งของใดๆ จะไม่ถูกค้นหรือยึด เว้นแต่จะมีหมายอาญา 	<ul style="list-style-type: none"> - ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) มาตรา 1 บัญญัติว่า “เจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายนี้คือ พิสูจน์ความจริงให้แจ่มชัด ปรับบทกฎหมายด้วยความยุติธรรมและรวดเร็ว รักษาประโยชน์สาธารณะและสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานส่วนบุคคล” - มาตรา 189 ได้กำหนดดวงหลักไว้ให้เป็นหน้าที่ของตำรวจ ในทางปฏิบัติตำรวจเป็นผู้เริ่มต้นการสอบสวนในคดีเป็นส่วนใหญ่ - มาตรา 191 ให้ดุลพินิจในการสอบสวนมิได้บังคับ ให้ต้องทำการสอบสวน แต่เมื่อเห็นว่าเป็นการจำเป็นอัยการสามารถทำการสอบสวนได้ด้วยตนเอง อัยการจึงมีอำนาจ
ประเทศไทย	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” - หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์นั้นมีขอบเขตของเนื้อหา 2 ระดับ คือ ภาระการพิสูจน์ในวิธีพิจารณาความของศาล และการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการทางอาญา 	<ul style="list-style-type: none"> - ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 กล่าวถึงสิทธิในการประกันตัวหรือหรือสิทธิในการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างการพิจารณาคดี ก่อนที่ศาลจะพิพากษาจนถึงที่สุด เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานโดยเป็นสิทธิที่มาจากหลักการที่จะต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด เพราะการคุมขังเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพอย่างร้ายแรงกระทบต่อเสรีภาพและมั่นคงในชีวิต - กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ได้รับรองหลักการซึ่งนำหนัก พยานหลักฐานเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดเมื่อพยานหลักฐานนั้นเป็นที่ปราศจากความสงสัยตามสมควร

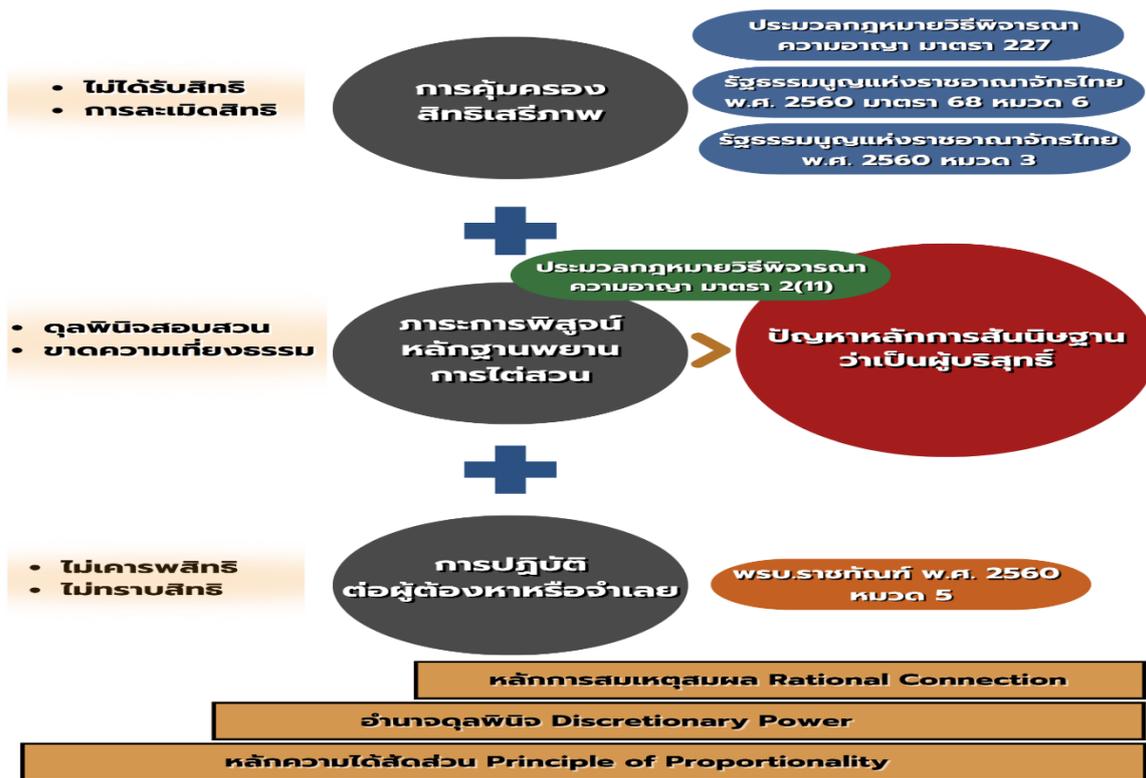
4. การนำเสนอการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ที่เหมาะสมกับประเทศไทย จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปได้ว่า

4.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 3 สิทธิ และเสรีภาพของชนชาวไทย พบว่า จากปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ การได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมถึงการไม่ได้รับสิทธิโดยมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น ควรเพิ่มบทบัญญัติสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในหมวด 3 สิทธิ และเสรีภาพของชนชาวไทย เนื่องจากควรมีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในทางระหว่างประเทศ

4.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) พบว่า จากปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิสูจน์หลักฐานพยานการไต่สวน การรวบรวมพยานหลักฐานดำเนินการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่มีการตรวจสอบจากองค์กรภายนอก หรือมีวิธีการดำเนินการสอบสวน และกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน ย่อมเกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น ควรเพิ่มบทบัญญัติอำนาจสอบสวนว่า “การสอบสวนเบื้องต้น” และ “การสอบสวนเพื่อดำเนินคดี” ในการสอบสวนขั้นต้นและการสอบสวน เพื่อใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการสอบสวน

4.3 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 หมวด 5 เกี่ยวกับหมวดสิทธิ หน้าที่ ประโยชน์และกิจการอื่น ๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง พบว่า จากปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย การถูกข่มขู่ คุกคามหรือประทุษร้ายจากผู้กระทำความผิด การไม่ได้รับแจ้งสิทธิซึ่งนำมาสู่การปฏิบัติของจำเลยเป็นสิทธิตามกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อคุ้มครองประชาชน ดังนั้น ควรเพิ่มบทบัญญัติแยกสิทธิหน้าที่ประโยชน์และกิจการอื่น ๆ ของผู้ต้องขังซึ่งเป็นนักโทษเด็ดขาดให้แตกต่างกับผู้ต้องขังซึ่งยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด และเพื่อได้รับสิทธิการปฏิบัติอย่างผู้บริสุทธิ์

สรุปได้ว่า จากการวิเคราะห์กระบวนการปัญหาและการนำมาแก้ไขปรับใช้กฎหมายโดยพิจารณาถึงความสอดคล้องเชื่อมโยงกันของหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐกับตัวบทกฎหมายจะพบว่า การเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีนั้นไม่ใช่เรื่องของสิทธิในการดำเนินคดีของผู้เสียหายที่ต้องเคารพในการแสดงเจตนา แต่เป็นเรื่องของประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญในการดำเนินคดีอาญา โดยมีพนักงานอัยการทำหน้าที่ในนามของรัฐในการปกป้องเป็นหลัก พนักงานอัยการจึงต้องเข้าเป็นโจทก์ร่วมทุกกรณีที่มีประโยชน์ส่วนรวม มาเกี่ยวข้อง มิฉะนั้นก็เท่ากับการละทิ้งหน้าที่ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ จึงควรมีการแจ้งเพื่อให้สิทธิของผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวนได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การนำหลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) เป็นหลักการพื้นฐานภายใต้หลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักสมเหตุสมผล และการใช้อำนาจดุลพินิจเพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและมีขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมทั้งการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการใช้อำนาจรัฐกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และจัดตั้งระบบการให้ความช่วยเหลือผู้ต้องหาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการแก้ไขปัญหาคัดสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริโภค

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริโภค เมื่อพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายอาญาซึ่งได้การกำหนดความผิดทางอาญา โดยมีกฎหมายจารีตประเพณี และกฎหมายลายลักษณ์อักษร ในประเทศไทยมีการดำเนินคดีอาญา มี 2 ระบบ คือ การดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหา และการดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวน เมื่อมีการฟ้องคดีอาญามีการดำเนินการฟ้องอยู่ 3 ระบบ คือ ระบบการฟ้องคดีโดยประชาชน ระบบการฟ้องคดีโดยเอกชน และระบบการฟ้องคดีโดยรัฐ เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับสิทธิความเป็นธรรม ควรนำหลักสิทธิมนุษยชนอันเป็นหลักการพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการคุ้มครองสิทธิ อันได้แก่ 1) สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม 2) สิทธิกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน 3) สิทธิของผู้เสียหาย 4) สิทธิของผู้ถูกจับ ผู้ต้องหา จำเลย 5) สิทธิในมาตรการบังคับในคดีอาญา 6) สิทธิจับ คั่นควบคุม ชั่ง 7) สิทธิการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ และ 8) สิทธิในการคุ้มครองเด็ก รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามหลักนิติธรรม อาทิ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริโภค สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือทางคดี และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยชอบธรรม เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนและให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังที่ พงมานพจิตวิสว่างผล ได้กล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหาในคดีอาญาว่า การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหาในคดีอาญาควรเป็นไปตามหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในประเทศไทย คือ 1) สิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อกล่าวหา แจ้งเรื่องราวที่ผู้ต้องหาได้ก่อขึ้นและยืนยันให้ผู้ต้องหาทราบว่ามีความผิดอาญาใด 2) สิทธิที่จะโต้แย้งแสดงพยานหลักฐาน โดยผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง 3) สิทธิที่จะได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรม และมีระยะเวลาที่เพียงพอในการเตรียมคดี 4) สิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การในชั้นสอบสวนเป็นสิทธิที่จะไม่ให้การ

และสิทธิ ที่จะไม่ถูกบังคับให้พูดในทางที่เป็นผลร้ายแก่ตนเอง 5) สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ 6) สิทธิที่จะมีทนายความช่วยเหลือทางคดี และ 7) สิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว การขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ในประเทศไทยถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายเป็นระเบียบข้อปฏิบัติ แต่ประชาชนอาจไม่รู้ถึงสิทธิของตนเองเมื่อถูกจับกุมหรือเป็นผู้ต้องหา ดังนั้น นอกจากการพิจารณาตามหลักกฎหมายแล้ว การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหาอาจต้องคำนึงถึงลักษณะของปัจเจกบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติเพื่อไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติ และทำให้เกิดการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ (พจมานพจี ทวีสว่างผล, 2563)

2. จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายของบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ประกอบด้วย ด้านมาตรการการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เป็นการนำมาตรการและกระบวนการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในคดีอาญา ควรให้ความรู้และการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนผู้มีอรรถคดี ผู้ต้องหา จำเลย ผู้เสียหาย พยาน ตลอดจนผู้มาติดต่อราชการศาลตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ด้านการพิสูจน์หลักฐานพยานการไต่สวน เป็นการพิสูจน์ความบริสุทธิ์และระบบการไต่สวนมาใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่ม ควรใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนพยานบุคคล และอำนาจ หน้าที่ในการตรวจสอบ ถ่วงดุล ดุลพินิจของพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนและด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย หากผู้เสียหายตกอยู่ในอันตรายจากการข่มขู่ คุกคามหรือประทุษร้ายจากผู้กระทำความผิด ควรเป็นหลักประกันอันมีผลคุ้มครองไปถึงว่า บุคคลไม่อาจถูกบังคับขู่เข็ญหลอกลวง หรือทำด้วยวิธีการใด ๆ อันไม่ชอบด้วยกฎหมายให้เขาต้องให้การอันเขามีเต็มใจให้ รวมทั้งการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการทางอาญาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ต้องหาจะได้รับสิทธิ "ผู้ต้องหา" หรือ "จำเลย" ดังที่ปวีณี ไพรทอง ได้กล่าวถึงหลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา เพื่อประโยชน์ในการสืบพยานหลักฐานและไม่ได้ถือว่าขัดต่อหลักการดังกล่าว ซึ่งโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาว่าด้วย "การกระทำ" อันควรเป็นเหตุผลประการเดียวของความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหาใช้จัดการขัดต่อหลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาตามหลักสากลไม่ ดังนั้น ประเทศไทยจึงอาจมีแนวทางการกำหนดบทสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคลเพื่อประโยชน์ในกระบวนการพิจารณาได้หากบัญญัติถูกต้อง ตามหลักกฎหมายสารบัญญัติว่าด้วยโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาและตามหลักเกณฑ์สากลของบทสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญา (ปวีณี ไพรทอง, 2560)

3. จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ของต่างประเทศกับประเทศไทย ประกอบด้วย กฎหมายจารีตประเพณี ได้แก่ สหราชอาณาจักร (อังกฤษ) และสหรัฐอเมริกาที่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ความได้สัดส่วนในการพิจารณาความชอบของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา และการนำพยานหลักฐานเข้าสืบหักล้างได้ว่าแม้จะมีข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขแห่งการสันนิษฐานตามที่กฎหมายกำหนดไว้จริง ส่วนกฎหมายลายลักษณ์อักษร ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และประเทศไทย หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์เพื่อที่จะต่อสู้หักล้างได้ว่าตนไม่ได้มีส่วนรู้เห็นถึงความเสียหาย และบทสันนิษฐานไม่ขัดต่อบทบัญญัติของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 ดังนั้น ข้อสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์เป็นหลักการที่ได้รับการเคารพและปฏิบัติต่อผู้ต้องหาว่าด้วยเรื่องการได้รับสิทธิ "ผู้ต้องหา" หรือ "จำเลย" ของปัจเจกชนและสิทธิมวลชนเป็นสิทธิสากล ซึ่งการที่กฎหมายบัญญัติบทสันนิษฐานดังกล่าวเป็นการคุ้มครองไม่ให้เกิดความเสียหายขึ้นกับบุคคลอื่น ดังที่ทิมมณี เจี้ยวเลียน ได้กล่าวถึงปัญหาความไม่สอดคล้องของมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกฎหมายไทยต่อกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง: ศึกษากรณีหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ กล่าวว่า เมื่อประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีของกติกาฯ แล้ว ในบทบัญญัติของกฎหมายและการปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบางส่วนไม่สอดคล้องกับหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ตามกติกาฯ เนื่องมาจากกฎหมายนั้นไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้จริง หรือบางกรณีกฎหมายที่มีอยู่ยังไม่ครอบคลุมไปถึงปัญหา

ที่เกิดขึ้นจริง หรือในบางกรณีการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังคงขาดประสิทธิภาพ อันนำมาสู่การละเมิด การสั่นนิษฐานความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาในที่สุด ทั้งนี้การจะทำความเข้าใจหลักการสั่นนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้ บริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาตามกติกาฯ จะต้องพิจารณาบทบัญญัติในกติกาฯ ข้ออื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับ หลักการสั่นนิษฐานดังกล่าว และความเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่ได้ขยายการให้คำนิยามหรือ ความหมายและการปรับใช้หลักการสั่นนิษฐานดังกล่าวแก่รัฐภาคีให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากต้องอาศัย การศึกษากฎหมายภายในของรัฐภาคีอื่น ๆ ร่วมด้วย ส่วนรายละเอียดต่าง ๆ ในเนื้อหาของกฎเกณฑ์ตามกฎหมาย ภายในเป็นสิ่งที่รัฐจะต้องกำหนดเอง (ทินมณี เจียวเลียน, 2563)

4. จากการนำเสนอการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับบทสั่นนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ที่ เหมาะสมกับประเทศไทย

จากปัญหาด้านมาตรการการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ควรเพิ่มบทบัญญัติ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 3 สิทธิ และเสรีภาพของชนชาวไทย ได้แก่ สิทธิในคดีอาญา สิทธิในกระบวนการยุติธรรม และสิทธิในการได้รับการพิจารณาตัวอย่างยุติธรรมในคดีอาญา เพื่อเป็นหลักประกัน สิทธิขั้นพื้นฐาน และให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ด้านการพิสูจน์หลักฐาน พยานการไต่สวน เป็นการพิสูจน์ความบริสุทธิ์และการไต่สวนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่ม ควร เพิ่มบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจสอบสวนว่า “การ สอบสวนเบื้องต้น” และ “การสอบสวนเพื่อดำเนินคดี” เพื่อใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการสอบสวน และด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่ง ผู้ต้องหาจะได้รับสิทธิ "ผู้ต้องหา" หรือ "จำเลย" ควรเพิ่มบทบัญญัติพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 หมวด 5 หมวดสิทธิ หน้าที่ ประโยชน์และกิจการอื่น ๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง เกี่ยวกับการจำแนกในสิทธิหน้าที่ประโยชน์และ กิจการอื่น ๆ ของผู้ต้องขังซึ่งเป็นนักโทษเด็ดขาดให้แตกต่างกับผู้ต้องขังที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำ ความผิด และได้รับสิทธิการปฏิบัติอย่างผู้บริสุทธิ์ ดังที่ การุณ ตั้งเจริญกิจสกุล ได้กล่าวถึงปัญหาการปล่อยชั่วคราว โดยไม่มีหลักประกัน กล่าวว่ามีมาตรการแก้ไขเพิ่มเติมทั้งบทบัญญัติโดยการขยายอัตราโทษ ตามมาตรา 110 ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา คำแนะนำของประธานศาลฎีกา แนวทางของประธานศาลฎีกา ต่าง ๆ ในหลาย ครั้ง หรือการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียกหลักประกันต่าง ๆ แต่ในทางปฏิบัติพบว่าศาลยังคงใช้ดุลยพินิจในการ เรียกหลักประกันอยู่ ทั้งในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกเกินสิบปีขึ้นไปและคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสิบปีเพราะศาล ยังคงยึดติดกับหลักประกันและมีแนวทางปฏิบัติที่สืบทอดกันมาทำให้ศาลไม่กล้าใช้ดุลยพินิจในการปล่อยชั่วคราว โดยไม่มีหลักประกัน อีกทั้งการพิจารณาหลักประกันศาลยังอ้างอิงตามบัญชีมาตรฐานกลางหลักประกันการปล่อย ชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่มีฐานะทางการเงินกับผู้ต้องหาหรือ จำเลยที่มีฐานะทาง การเงินได้รับการปฏิบัติที่แตกต่าง จึงถือได้ว่าการแก้ไขปัญหามาตรฐานการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติไม่ใช่การแก้ปัญหาที่ ตรงจุด ดังนั้น ควรมีการจำกัดการใช้ดุลยพินิจของศาลให้แคบลง โดยการแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายในคดีที่ไม่ ร้ายแรงหรือคดีที่มีอัตราโทษจำคุกเล็กน้อยสามารถมีคำสั่งปล่อย ชั่วคราวได้โดยไม่เรียกหลักประกัน เพื่อให้ศาล สามารถที่จะให้มีการปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกันมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เจ้าพนักงานหรือศาลอาจกำหนดเงื่อนไข การปล่อยชั่วคราวได้ เว้นแต่ จะมีเหตุตามมาตรา 108/1 (1)-(3)” (การุณ ตั้งเจริญกิจสกุล, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับบทสั่นนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ มีระบบกฎหมายจารีต ประเพณี และลายลักษณ์อักษร ในการดำเนินคดีอาญา มีดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหา และระบบไต่สวน ใน ระบบการฟ้องคดีอาญามีการดำเนินการฟ้องคดีโดยประชาชน เอกชน และรัฐ โดยยึดหลักนิติธรรมที่ว่าด้วยหลัก

ความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง และหลักสิทธิมนุษยชนที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในการคุ้มครองสิทธิ ได้แก่ สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม สิทธิกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน สิทธิของผู้เสียหาย สิทธิของผู้ถูกจับ ผู้ต้องหา จำเลย สิทธิในมาตรการบังคับในคดีอาญา สิทธิจับ คั่น ควบคุม ชั่ง สิทธิการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ และสิทธิในการคุ้มครองเด็ก รวมถึงหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ด้านปัญหาทางกฎหมายของบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ประกอบด้วย ด้านมาตรการการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ด้านการพิสูจน์หลักฐานพยานการไต่สวน และด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย ขาดกระบวนการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในคดีอาญา และใช้อำนาจและหน้าที่โดยมิชอบ เมื่อเปรียบเทียบกับบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ของต่างประเทศกับประเทศไทย ประกอบด้วย กฎหมายจารีตประเพณี ได้แก่ สหราชอาณาจักร (อังกฤษ) และสหรัฐอเมริกาในกฎหมายของบทสันนิษฐานได้กำหนดหลักเกณฑ์ความได้สัดส่วนในการพิจารณาความชอบ และนำพยานหลักฐานเข้าสืบหักกลางได้ ส่วนกฎหมายลายลักษณ์อักษร ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และประเทศไทย ในกฎหมายของบทสันนิษฐานได้กำหนดหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เพื่อที่จะต่อสู้หักกลาง และบทสันนิษฐานไม่ขัดต่อบทบัญญัติของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในการนำเสนอ การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ที่เหมาะสมกับประเทศไทย คือ ด้านมาตรการการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพควรเพิ่มบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 3 สิทธิ ด้านการพิสูจน์หลักฐานพยานการไต่สวนควรเพิ่มบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจสอบสวนว่า “การสอบสวนเบื้องต้น” และ “การสอบสวนเพื่อดำเนินคดี” ในการสอบสวนขั้นต้นและการสอบสวน และด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย ควรเพิ่มบทบัญญัติพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 หมวด 5 หมวดสิทธิ หน้าที่ ประโยชน์และกิจการอื่น ๆ ข้อเสนอแนะด้านกฎหมายคือ ควรแก้ไขปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ต้องประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ข้อเสนอสันนิษฐานที่เป็นเงื่อนไข และบทสันนิษฐานข้อเท็จจริง ต้องเชื่อมโยงด้วยหลักการ Rational Connection ที่ต้องสมเหตุสมผลกันและใกล้เคียงกับความจริง และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรศึกษาบทสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ในกรณีกลุ่มอื่น ๆ อาทิ พระสงฆ์ เด็กและเยาวชน เพื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ในการนำกฎหมายมาใช้ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- การุณ ตั้งเจริญกิจสกุล. (2563). การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกัน : ศึกษากรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 110. In วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทินมณี เจี้ยวเลียน. (2563). ปัญหาความไม่สอดคล้องของมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกฎหมายไทยต่อกติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง: ศึกษากรณีหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์. In วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายระหว่างประเทศ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธรรมนิศย์ สุ่มมตกุล. (2546). การปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย. วารสารกฎหมายปกครอง, 22(3), 70-96.
- ธานี ชัยวัฒน์ และคณะ. (2561). โครงการวิจัยและประสานงานเพื่อสังคมไทยไร้คอร์รัปชัน. ใน รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. (เล่มที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2565). ปัญหาคุกและเต็มไปด้วยคนจนจะหมดไป ถ้าหลัก ‘สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์’ ไม่ได้อยู่แค่ในรัฐธรรมนูญ. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2565 จาก <https://plus.thairath.co.th/topic/speak/102370>

- ปวีณี ไพรทอง. (2560). บทสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*
- พจมานพจี ทวีสว่างผล. (2563). การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหาในคดีอาญา. *วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 6(2), 211-225.*
- พีระศักดิ์ พอจิต. (2562). การปฏิรูปกระบวนการเข้าถึงตัวบทกฎหมายของประชาชนเพื่อสร้างความเข้าใจและปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ. *วารสารจลนิตี, 16(1), 1-36.*
- วรวรรณ อิมจันทิก. (2565). กฎหมายกับสังคม : เด็กกับเทคโนโลยี. *คณะนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- อภิวัฒน์ สุดสาว. (2559). ปัญหาเกี่ยวกับบทข้อสันนิษฐานความผิดทางอาญาของบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลในระบบกฎหมายของประเทศไทย. *วารสารจลนิตี, 13(3), 107-167.*
- อุดม รัฐอมฤต. (2560). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เด็อนตุลา.
- Butr-indr, B. (2013). *Thai Justice System Reform*. Bangkok: Penthai. (In Thai).
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Department of Corrections. (2023). Summary of Inmates as of 17th April 2020. Retrieved April 14, 2023, from <http://www.correct.go.th/stathomepage/>. (In Thai)
- Office of the Council of State. (2023). Thai Criminal Procedure Code B.E. 2477. Retrieved April 18, 2023, from <https://www.krisdika.go.th/librarian/get?sysid=711251&ext=pdf>. (In Thai)